

Marek Fabiusz Kwintyliian – ideał wychowawcy i retora w służbie imperium

Praca szczegółowo opisuje życie i znaczący wkład pedagogiczny **Marka Fabiusza Kwintyliana**, słynnego rzymskiego retora i pierwszego opłacanego przez państwo profesora wymowy. Jego traktat, *„O wykształceniu mówcy”*, ustanowił ideał wychowawczy promujący **szkolnictwo publiczne**, kładąc nacisk na wczesną naukę poprzez **zabawę** i stanowczo sprzeciwiając się stosowaniu **kar cielesnych**. Kwintyliian stawiał wysokie wymagania nauczycielom, oczekując od nich **moralności**, **szerokiej wiedzy** z zakresu prawa i literatury oraz umiejętności dostosowania się do poziomu intelektualnego uczniów. Zasady edukacji retorycznej skodyfikowane przez Kwintyliiana odegrały kluczową rolę w przygotowaniu administratorów dla rozrastającego się **rzymskiego aparatu urzędniczego**. Dzięki temu **szkoły retoryczne** przyczyniły się do integracji i romanizacji imperium, a jego pedagogiczne ideały wywarły trwały wpływ na **późniejszą myśl pedagogiczną Renesansu**.

Kwintyliian: Architekt Rzymskiej Edukacji

Filozofia Wychowania

Edukacja publiczna ponad nauczanie domowe

Szkola uczy zasad współżycia społecznego i rozwija ambicję.

Nauka przez zabawę i bez kar cielesnych

Zalecał rozpoczynanie nauki przed 7. rokiem życia i odrzucał kary fizyczne.

Ideal nauczyciela: moralny autorytet i ekspert

Miał być zastępcą rodziców, łącząc wiedzę z empatią i doskonałą wymowę.

Wpływ na Imperium Rzymskie

Kształcenie aparatu urzędniczego

Szkoły retoryczne przygotowywały kadry do sprawnego zarządzania imperium.

Narzędzie romanizacji i unifikacji

Jednolity system szkół stał się kulturowym spoiwem dla podległych prowincji.

Fundament późniejszej myśli europejskiej

Jego idee wywarły ogromny wpływ na pedagogikę epoki Renesansu.

Marek Fabiusz Kwintyliian (Marcus Fabius Quintilianus), pochodzący z Hiszpanii, żył w latach około 42 do 120 roku n.e.. Swój rozwój intelektualny zawdzięczał wykształceniu u najlepszych retorów. Jego kariera w Rzymie miała przełomowe znaczenie dla edukacji publicznej: w 69 roku n.e., jako pierwszy w Rzymie, otrzymał od cesarza Wespazjana etat publicznego profesora wymowy, opłacanego z państwowej kasy. Stanowisko to piastował przez dwadzieścia lat, a za swoje zasługi został uhonorowany tytułem senatora. Kwintyliian swoje bogate, wieloletnie doświadczenia w dziedzinie wychowania opisał w dziele zatytułowanym „O wykształceniu mówcy”, liczącym dwanaście ksiąg, w których określił ideał wychowawczy oraz zawarł szereg wskazówek pedagogicznych.

Kwintyliian był przede wszystkim zdecydowanym orędownikiem **wychowania publicznego**. Chociaż przyznawał, że nauczanie domowe miało pewne zalety, takie jak większa możliwość uwzględnienia indywidualnych cech dziecka i ochrona przed złymi wpływami otoczenia, to otwarcie głosił wyższość szkoły publicznej. Twierdził, że w szkole publicznej dzieci uczą się **zasad współżycia społecznego** oraz rozwijają ambicję, która w dorosłym życiu może zaowocować cnotami moralnymi i pięknymi czynami. Uważał również, że praca w grupie działa motywująco

na nauczyciela. Jednocześnie przestrzegał przed tworzeniem szkół o zbyt dużej liczbie uczniów, aby uniknąć ich anonimowości.

W sferze wczesnej edukacji Kwintyliian radził rozpoczynać kształcenie dzieci już przed siódmym rokiem życia, sugerując, by nauka odbywała się poprzez zabawę. Zalecał, by wcześniej kształcić pamięć, ponieważ okres dziecięcy i chłopięcy jest najlepszym czasem na ćwiczenie tej umiejętności. Na początkowym etapie nauczania proponował łączenie nauki pisania i czytania. Co ciekawe, preferował naukę języka greckiego w pierwszej kolejności, argumentując, że łacina była językiem codziennym i łatwiejszym do opanowania.

Istotnym elementem myśli Kwintyliana było podejście do dyscypliny i roli nauczyciela. Marek Fabiusz **nie był zwolennikiem kar cielesnych**. Uważał, że dzieci poddane zbyt dużej dyscyplinie tracą wiarę we własne siły. Co więcej, stosowanie kar mogło prowadzić do nienawiści uczniów wobec wychowawców. Zamiast tego, chciał, by węzłem łączącym obie strony – nauczycieli i uczniów – była **miłość**.

Kwintyliian stawiał wysokie wymagania nauczycielom. Oczekiwano od nich umiejętności zniżania się do poziomu intelektualnego uczniów, a ich przekaz miał cechować się jasnością i zrozumiałością. Nauczyciel-wychowawca musiał zawsze pamiętać, że jest zastępcą rodziców powierzonych mu dzieci. Ideałem wychowawcy był dla niego człowiek moralny, posiadający doskonałą sztukę wymowy oraz bogatą wiedzę, obejmującą znajomość literatury, historii, prawa, duży zasób słownictwa, a także dobrą pamięć i dykcję.

Dla Marka Fabiusza Kwintyliana osiągnięcie wykształcenia było tożsame ze sprostaniem tym wszystkim zasadom i opanowaniem sztuki retoryki. Rzymska szkoła retoryczna, stosująca jego zasady, miała za zadanie przygotować młodzież do **aktywnego udziału w życiu społecznym**. W kontekście rozrastającego się imperium rzymskiego, ustalenie wielkiego imperium wymagało

sprawnego zarządzania i olbrzymiego aparatu urzędniczego. Ideały wychowawcze Kwintyliana odegrały w tym procesie dużą rolę, gdyż ogólna wiedza mówcy musiała zostać uzupełniona wykształceniem prawniczym oraz dobrą znajomością spraw życia publicznego. Opanowana wiedza retoryczno-prawnicza była wykorzystywana przy redagowaniu pism urzędowych, wydawaniu zarządzeń, a także przy wygłaszaniu mów mających na celu przekonywanie o słuszności polityki rzymskiej.

Szkoły retoryczne oparte na zasadach Kwintyliana spełniały doniosłą rolę w szerzeniu kultury rzymskiej wśród podbitych ludów, zdobywaniu zwolenników rzymskiego panowania oraz w procesie **romanizowania poszczególnych prowincji**, zwłaszcza w zachodnich częściach cesarstwa. Z tego powodu państwo popierało zakładanie szkół elementarnych, średnich i retorycznych. Pomimo zróżnicowanych warunków w prowincjach, szkoły retoryczne w okresie cesarstwa charakteryzowały się całkowitą jednolitością. Nauczanie dawało swobodę w posługiwaniu się pismem oraz porozumiewaniu się na całym obszarze imperium. Zasady wdrożone przez Marka Fabiusza stały się podstawą nauki retoryki, a ich publiczna dostępność przyczyniła się do realnych możliwości **integracji społecznej**, działając jako spoiwo całego cesarstwa.

Ideały Kwintyliana wywarły również duży wpływ na późniejszą **europejską myśl pedagogiczną**, szczególnie w epoce Renesansu.

Kwintylian, ze swoim naciskiem na moralność, wykształcenie prawnicze oraz komunikację, stał się architektoniczną siłą edukacji rzymskiej. Można powiedzieć, że był jak **architekt cesarskiej administracji**: nie tylko projektował, jak człowiek powinien mówić (retoryka), ale także, w jaki sposób powinien żyć (moralność), by stać się filarem potężnego imperium.

Marek Fabiusz Kwintylian, znany także jako Quintilianus, pochodził z Hiszpanii i żył w latach około 42–120 n.e. Otrzymał staranne wykształcenie u wybitnych retorów, co pozwoliło mu rozwinąć talent oratorski i pedagogiczny. W 69

roku n.e. jako pierwszy w Rzymie otrzymał od cesarza Wespazjana etat publicznego nauczyciela wymowy, finansowany z kasy państwowej, a funkcję tę pełnił przez dwadzieścia lat. Za swoją działalność i zasługi został obdarzony godnością senatorską.

W swoim najważniejszym dziele „O wykształceniu mówcy”, składającym się z dwunastu ksiąg, przedstawił szeroki zbiór refleksji na temat wychowania i nauczania. Podkreślał konieczność jak najwcześniejszego rozpoczynania edukacji, nawet przed ukończeniem siódmego roku życia, jednak w atmosferze zabawy i życzliwości. Uważał dziecięcy okres rozwoju za najlepszy czas na kształcenie pamięci oraz doradzał równoległe uczenie się czytania i pisanie. Szczególnie silnie akcentował znaczenie pedagogiki opartej na życzliwości, a nie na przymusie, ponieważ kary cielesne – jego zdaniem – prowadzą do zniechęcenia i utraty wiary dziecka we własne możliwości.

Kwintylianus był zdecydowanym obrońcą wychowania publicznego, choć dostrzegał także zalety nauczania domowego. Wskazywał jednak, że szkoła publiczna pozwala dzieciom uczyć się współżycia społecznego, rozwija w nich ambicję oraz przygotowuje do pełnienia obowiązków obywatelskich. Podkreślał, że zbyt liczne klasy utrudniają właściwą pracę z uczniami, gdyż sprzyjają anonimowości i braku indywidualnego podejścia. Jednocześnie był przeciwnikiem nadmiernej surowości, uważając, że relacja między nauczycielem a uczniem powinna opierać się na wzajemnym szacunku i życzliwości.

Wymagania stawiane nauczycielom były u Kwintyliana równie wysokie, jak te kierowane do uczniów. Pedagog miał umieć dostosowywać się do poziomu intelektualnego dzieci, odznaczać się jasnością wypowiedzi i rozległą wiedzą. Wymieniał wśród niezbędnych kompetencji znajomość literatury, historii, prawa, bogate słownictwo oraz doskonałą dykcję. Szczególne miejsce w jego programie zajmowało nauczanie języka greckiego, które miało poprzedzać opanowanie łaciny, traktowanej jako język powszedni, łatwiejszy do przyswojenia.

Rzymskie szkoły retoryczne, działające w oparciu o jego idee, przygotowywały młodzież do czynnego udziału w życiu społecznym i politycznym. Wraz z rozwojem cesarstwa wzrastało zapotrzebowanie na wykształconych urzędników, potrafiących redagować pisma, formułować zarządzenia i prowadzić sprawy administracyjne. Opanowanie sztuki wymowy i wiedzy prawniczej było w tym kontekście niezbędne, a retoryka stawała się ważnym narzędziem zarówno w działalności urzędowej, jak i w propagowaniu polityki państwa.

Szkoły retoryczne miały również istotny wpływ na szerzenie kultury rzymskiej w prowincjach. Dzięki nim następował proces romanizacji, a jednolity model edukacji umożliwiał sprawną komunikację w obrębie całego imperium. Nauka pisania i czytania, a także umiejętność posługiwania się wspólnym językiem sprzyjały zarówno administracji, jak i życiu handlowemu oraz społecznemu. Informacje przekazywane publicznie, na przykład przez afisze, były dzięki temu powszechnie zrozumiałe.

Dziedzictwo Kwintyliana wywarło trwały wpływ na późniejszą europejską pedagogikę, zwłaszcza epoki renesansu. Jego zasady, oparte na szacunku do ucznia, dążeniu do wszechstronnego rozwoju oraz przekonaniu o znaczeniu retoryki w życiu publicznym, stały się fundamentem nauczania w rzymskich szkołach i przyczyniły się do integracji społecznej w całym imperium.

Literatura

1. Pierre Riche – „Edukacja i kultura w Europie Zachodniej: (VI – VIII w.)”.
2. Maria Jaczynowska – „Historia starożytnego Rzymu”.
3. Łukasz Kurdybacha – „Historia wychowania”, tom 1.

Jeżeli potrzebujesz konsultacji przy pisaniu pracy licencjackiej lub magisterskiej, to polecamy serwis [pisanie prac](#) - pomoc w pisaniu prac w granicach dozwolonych prawem